

REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE ALE SOCIOLOGIEI ROMÂNEȘTI

Prof. dr. Ion Drăgan, Asist. dr. Ion Ungureanu

Una din tezele de însemnătate programatică ale partidului nostru, subliniată cu deosebită claritate de tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la cel de-al XIII-lea Congres al P. C. R., este aceea că profundele schimbări petrecute în societatea noastră socialistă constituie temelia opțiunilor noastre actuale, teoretice și practic-politice, a trecerii la dezvoltarea calitativă a vieții economice și sociale. Aceasta presupune, așa cum arată secretarul general al partidului, să acordăm o atenție mai mare studierii procesualității istorice a fenomenelor sociale, să dezvoltăm puncte noi de vedere în abordarea acestor schimbări, părăsind abordările perimate, „locurile înguste”, afirmându-ne și în domeniile cunoașterii sociale ca adevărați revoluționari, acționând pentru înlăturarea ideilor depășite de evoluția rapidă a noilor realități sociale, economice, culturale și politice ale țării noastre și ale lumii contemporane.

Schimbările revoluționare petrecute în societatea noastră socialistă în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism arată că în evoluția istorică a țării noastre am ajuns la un moment de cotitură, atât în ce privește strategia dezvoltării economico-sociale, cât și în privința practicilor politice și culturale care mobilizează mecanismele și factorii noului tip de dezvoltare intensivă, ai afirmării unei noi calități în toate domeniile de activitate.

Este evident că toate aceste schimbări angajează într-o măsură mai mare decât oricând cunoașterea științifică a realităților sociale, în cadrul căreia cercetarea sociologică deține, desigur, un rol important. Sînt semnificative din acest punct de vedere restructurările teoretice, metodologice, conceptuale care au adus noi orientări în studiul sociologic tocmai în ideea de a crește capacitatea acestei științe de a analiza, explica și prospecta marile schimbări sociale de astăzi. Nu este întimplător că asistăm astăzi în sociologie la o revigorare a explicației și investigației *macrosociologice*, că analiza teoretică tinde să-și subordoneze practicile metodologice pînă nu demult autonomizate, că studiul schimbării și al mecanismelor dinamicii sociale tinde să depășească analizele sincrone sau transversale, că abordarea dialectică, care presupune studiul contradicțiilor, diferențierilor și disfuncțiilor se impune în fața abordărilor parțiale, statice sau normative.

Este cunoscut că s-au petrecut schimbări în ce privește „referențialul” cunoașterii sociologice contemporane. Acest proces s-a cristalizat din punct de vedere istoric, atât în planul general al sociologiei ca știință a legilor dezvoltării sociale, cât și în planul particular al cercetărilor sociologice asupra realităților sociale specifice, concret-istorice dintr-o anumită țară, zonă sau regiune. S-ar putea spune chiar că în măsura în care cunoașterea sociologică s-a menținut la nivelul referențialului socio-uman general,

fără a considera manifestările specifice, naționale ale acestuia, sociologia s-a dezvoltat ca un sistem abstract de cunoștințe, fără o relevanță practică precisă. Numai atunci cînd referențialul studiului sociologic a devenit cel *național*, știința sociologiei și-a dobîndit prestanța teoretică și și-a pus în valoare utilitatea ei practică și semnificația istorică și politică. Din acest punct de vedere, trebuie să semnalăm și faptul că în reconstrucția teoretică a sociologiei contemporane, valorificarea tradițiilor istorice întemeietoare ale fiecărei sociologii naționale devine o obligație și o cale de a spori funcțiile fiecărei școli și direcții naționale în sociologie.

În această perspectivă, avem înțelegerea deplină a semnificațiilor profunde ale cotiturii istorice marcate de Congresul al IX-lea al partidului în strategia politică, în dezvoltarea economico-socială a țării noastre, precum și în renașterea științei și culturii naționale. Anul 1965, anul de referință al Congresului al IX-lea al partidului, a inaugurat, prin gîndirea novatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, programul de dezvoltare a cercetării sociale originale, în temeiul exigențelor abordării marxiste creatoare a problemelor de bază ale edificării socialismului în România și, în acest context, de restabilire a cercetării sociale și a sociologiei românești ca știință. Acest act s-a integrat în procesul mai larg, promovat cu consecvență de secretarul general al partidului, de restituire și revitalizare a patrimoniului cultural-științific național, care își va găsi întruchiparea într-o epocă de strălucită originalitate în creația teoretică și politică, și, deopotrivă, în creația culturală, în viața spirituală a țării.

Restituirea cercetării sociale originale, ca premisă și expresie a unei epoci de inovație politică excepțională, a însemnat, totodată, reluarea și continuarea pe un plan superior a celor mai valoroase tradiții din gîndirea socială și istorică românească, inclusiv din *sociologie, știință* care a deținut un loc prestigios în cultura noastră națională.

Fără a încerca să facem un bilanț al cercetării sociologice în anii construcției socialiste din țara noastră, credem că o încercare de tipologie a acestei cercetări ne-ar putea oferi repere pentru o evaluare mai riguroasă a rezultatelor și contribuțiilor acestei discipline științifice. Tipurile de cercetare sociologică pot fi identificate pornind de la principalele perspective metodologice de abordare în sociologie : structurală și funcțională, acțională și sistemică, locală și globală sau națională și universală.

Primul tip de cercetare cultivat în țara noastră îndeosebi în primii ani ai reînstituționalizării sociologiei a fost tipul cercetării sociologice *structurale*.

După cum se știe, analiza structurală în sociologie urmărește să identifice parametrii sau invarianții structurali ai societății, postulînd metodologic un minimum de stabilitate a ordinii sociale. Primul element al analizei sociologice structurale îl reprezintă *morfologia socială*, concepută ca studiu al populației într-un cadru social determinat. Analiza sociologică este, la rîndul ei, o analiză de tip descriptiv-clasificator, ajungînd mai rar la elaborarea de tipologii sociologice și presupunînd totdeauna că schimbarea socială este un proces rezultat din proprietățile mediului social. În țara noastră, analiza morfologică a găsit aplicare încă din anii '50, cînd s-au folosit mai ales metodele monografice în descrierea unor unități economice (întreprinderi industriale, unități agricole socialiste) sau regiuni ori zone economico-sociale și geografice, în vederea sistematizării teritoriale. Experiența din acești ani a stat la baza declanșării, după Congresul al IX-lea al partidului, a unor campanii de cercetare sociologică zonal-

monografică asupra industrializării și urbanizării, analizându-se nu o unitate socială sau alta, ci complexe zone de unități sociologice, cum au fost cele din județele Olt, Brașov, Vaslui, Iași. Obiectivul acestor cercetări era de a identifica, descrie și explica structurile sociale constituite ca urmare a industrializării socialiste, cooperativizării agriculturii și urbanizării, începând cu grupurile sociale de muncă, de rezidență și cu clasele și categoriile sociale și terminând cu analiza structurilor, de fapt a noilor suprastructuri politice, juridice, culturale.

Paralel cu aceste cercetări sociologice zonale, s-au analizat intensiv unități sociale din aceeași perspectivă morfologică, urmărindu-se însă condițiile, evoluția și soluționarea unor probleme sociale la nivel zonal sau al unui eșantion de unități sociale, și studiindu-se probleme ca fluctuația forței de muncă, integrarea socio-profesională a muncitorilor industriali veniți din mediul rural, difuzarea inovației în întreprinderile industriale și în cooperativele agricole de producție etc.

Aceste cercetări, pe care le considerăm ca aparținând abordărilor de tip *morfologic*, pe unități sau zone geoeconomice, au avut ca rezultat principal acumularea unei *baze de date sociologice* necesare atât pentru elaborarea unor scheme proprii de explicație sociologică, cât și pentru fundamentarea de decizii la nivel local și zonal, iar uneori și la nivel național. Cercetările acestea au stimulat dezbaterile teoretice a unor concepte sociologice de bază, cum este cel de *structură socială*, contribuind substanțial la depășirea modului restrictiv de definire a structurii sociale prin reducerea ei la structura de clasă și relevând într-un mod mai complex importanța și semnificațiile schimbărilor politice, culturale, spirituale în fizionomia structurii sociale socialiste. Ca urmare a acestor cercetări s-a impus în sociologie, în științele noastre sociale în genere, conceptul de *mobilitate socială*, orizontală și verticală.

Pe de altă parte însă, analiza structurală și mai ales cea morfologică au, în sociologie, după cum se știe, unele limite metodologice și aplicative. Metodologic, analiza structurală analizează faptele ca rezultate constituite ale acțiunii sociale, fără a oferi mijloacele adecvate de abordare a procesualității și schimbării sociale. Practic, analizele sociologice structurale rămân la un nivel prea general al demersului cunoașterii și nu pot oferi factorului politic decât elemente parțiale pentru orientarea deciziilor.

Unitățile sociale, delimitate sociologic prin structurile lor constitutive și analizate morfologic prin condițiile lor de manifestare, sînt organisme sociale vii, care trăiesc prin *funcțiile* sociale pe care le realizează programatic-planificat sau spontan - „inconstient”. În ultimă analiză, constituirea și schimbarea unor structuri sociale sînt importante nu ca atare, ci din punctul de vedere al finalității lor pentru întregul organism social, pentru *funcționalitatea globală* a acestuia. Socialismul este un sistem social construit în mod conștient de popor, iar funcționalitatea lui constituie o rezultantă a împletirii funcțiilor latente și manifeste, a funcțiilor pozitive și a disfuncțiilor, a finalităților subiective și obiective, particulare și generale ale unităților și structurilor sociale specifice. Cercetările sociologice morfologice au avut meritul de a fi analizat conceptul de structură socială nu numai la nivelul macrosistemului, ci și la cel al microsistemelor, evidențiind natura complexă a raporturilor dintre aceste niveluri structurale ale realității sociale. Pornind de aici, s-a configurat un al doilea tip de cercetare sociologică în țara noastră, bazat într-o măsură mai mare pe abor-

darea *funcțională*. Sociologii au putut astfel să concretizeze enunțurile teoretico-filosofice generale privind raporturile dintre spontan și conștient, subiectiv și obiectiv în analiza determinismului social specific țării noastre. Dacă ne-am referi, de exemplu, la o categorie socială nouă, identificată structural prin cercetările sociologice morfologice, care este categoria muncitorilor-țărani, cu un dublu status social, ar fi poate suficient pentru a sugera importanța analizei funcționale a unui segment important al structurii noastre sociale. Muncitorii industriali rurali au o profesie industrială concomitent cu activitățile agrare, se raportează deci funcțional la două sisteme de viață socială complementare, dar uneori și contradictorii, satul și orașul, reconstruiesc deci funcțiile lor sociale în comportamente specifice, care apar ca *semi-funcționale* și uneori chiar *disfuncționale* în raport cu un sistem sau altul, dar care au o funcționalitate specifică în raport cu sistemul social. Analiza schimbării funcțiilor familiei a pus, de asemenea, în evidență manifestarea unor comportamente economice, socioculturale și chiar demografice specifice. Cercetarea integrării sociale a tinerilor a arătat că funcțiile „adaptative” ale procesului de integrare s-au schimbat o dată cu pătrunderea în munca industrială a unui „nou val” de muncitori industriali, urbanizați, instruiți și calificați, care au alte aspirații și alt orizont cultural decât generațiile precedente. Categoria „muncitor-intelectual”, care devine astăzi semnificativă în structura noastră socială, și care ar trebui mai amplu analizată sociologic pornind de la recente precizări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu privind redefinirea conceptului de clasă muncitoare în raport cu intelectualitatea, presupune schimbări funcționale în tipurile de viață socială ale întreprinderilor industriale și va determina, pe termen lung, schimbări și în funcțiile sistemului industrial.

Fără îndoială, cîmpul cercetării sociologice funcționale este mult prea larg pentru a-i putea arăta aici măcar toate orizonturile, și este sigur că rezultatele obținute de cercetătorii noștri în această arie sînt dintre cele mai relevante. Important de subliniat este și faptul că abordarea funcțională este capabilă în mai mare măsură decât cea structurală să ofere factorului de decizie date pentru cercetarea evoluției unor fenomene sociale, tot așa cum explicația sociologică funcțională s-a dovedit, cel puțin la noi, mai prolifică decât cea structurală. Pe de altă parte însă, cercetarea sociologică funcțională nu poate ajunge la rezultate concludente decât ca o cercetare *complementară* celei structurale.

Cercetările și lucrările publicate în *ultimul cincinal* arată că sociologia românească este în măsură să realizeze o *sinteză* dialectică a acestor abordări metodologice, necesară și obligatorie, cu atât mai mult cu cît noua etapă a evoluției societății noastre socialiste angajează în mai mare măsură decât pînă acum rolul factorilor umani ai dezvoltării intensive, ai eficienței și calității muncii.

În cursul cincinalului 1981–1985, cercetările Centrului de Sociologie au înregistrat o substanțială creștere cantitativă și calitativă, programele noastre de cercetare fiind mai clar orientate spre cuprinderea macro-socială a unor fenomene și procese din cele mai variate domenii ale vieții sociale, accentuîndu-se preocuparea de a sesiza mecanismele schimbărilor sociale și de generalizare a transformărilor calitative caracteristice procesului global al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Ca rezultat al eforturilor de aprofundare și extindere a cercetărilor, de înnoire a perspectivelor metodologice și îndeosebi a preocupărilor pentru valorificarea mai complexă a rezultatelor, colectivele integrate ale Centrului

de sociologie au publicat un număr de aproape 40 de lucrări — monografii, volume colective, studii de sinteză, manuale. Volumele publicate îmbrățișează, în unitate și întrepătrundere lor, direcțiile și procesele fundamentale ale dezvoltării și perfecționării vieții sociale, aducând — în spiritul gândirii novatoare a secretarului general al partidului — abordări inedite ale schimbărilor sociale, diagnoze fertile sub raport teoretic și practic, schițând noile tendințe ale dezvoltării lor viitoare.

Cercetările sociologice au un aport semnificativ la caracterizarea dinamicii structurii și relațiilor sociale, a conduitelor socio-culturale ale diferitelor clase și categorii de populație, a schimbărilor majore în sistemul de valori al acestora, în evoluția și interacțiunea dintre urban și rural, la descifrarea interdependențelor dintre subsistemele sociale, diagnoza unor asimetrii și disfuncționalități și căile depășirii lor, la proiectarea unor soluții creatoare în practica socială. O mare parte a acestor cercetări a contribuit la evaluarea specific sociologică a impactului social multiplu, și profund al procesului de afirmare a revoluției tehnico-științifice în întreaga viață socială — coordonată fundamentală a politicii partidului nostru, avînd ca obiectiv major realizarea unei dezvoltări economico-sociale de tip calitativ, intensiv și înaltă eficiență.

Dintre aceste contribuții menționăm : un punct de vedere propriu asupra specificului R.T.S., locului și rolului său în societățile contemporane, elaborarea unei noi paradigme de analiză a raportului dintre schimbările socio-economice și nivelurile pregătirii profesionale, elaborarea unor modele dezirabile și accesibile ale structurilor socio-profesionale, precum și a unor modele ale dezvoltării socio-culturale sub impactul revoluției tehnico-științifice ; sinteza sociologică a schimbărilor în structura socială și de clasă a societății noastre, a caracteristicilor și tendințelor principale ale mobilității sociale și profesionale în țara noastră ; un model tipologic al stării de religiozitate și ateism în țara noastră ; un proiect ecologic de dezvoltare a comunităților urbane și rurale ; aplicarea unei metodologii originale de evaluare a procesului istoric al dezvoltării sociologiei românești din perspectiva sociologiei științei ; un model cultural-antropologic de cercetare a generațiilor succesive de muncitori și integrarea acestora în activitatea industrială din societatea socialistă ; elaborarea unei concepții și metodologii originale a studiilor de impact și evaluative ; un model etiologic al fenomenelor de devianță și de combatere a acestora.

De asemenea, pe baza cercetărilor întreprinse s-au înregistrat progrese în aprofundarea cunoașterii unor mecanisme, procese și tendințe caracteristice stadiului actual și perspectivelor evoluției societății noastre, cum ar fi : specificul mobilității sociale ca factor al dinamicii structurii sociale în societatea socialistă, evidențierea tendințelor de autoreproducere a categoriilor sociale, menținerea unor inegalități de șanse de acces pe treptele superioare de școlarizare ; cercetarea prospectivă a mișcării migratorii a forței de muncă pe zone geoeconomice cu grade diferite de industrializare, precum și prefigurarea structurii sociale viitoare a așezărilor din mediul rural ; promovarea teoriei sistemelor bioenergetice integrate și identificarea factorilor de difuzie a tehnologiilor adecvate în mediul rural ; elemente pentru optimizarea pregătirii și educației multilaterale a tineretului ; identificarea factorilor determinanți pentru formarea unor atitudini și conduite pronataliste ale familiilor tinere ; analiza rolului con-

sultării și informării în conducerea colectivă; identificarea indicatorilor calității vieții; analiza comportamentelor profesionale și culturale în mediul rural.

Orientarea tematică a cercetării sociologice este jalonată în actualul cincinal de obiectivele și problematica stabilite pentru ansamblul științelor sociale de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu: „În cadrul activității ideologice trebuie să se studieze temeinic schimbările produse în societatea românească ca rezultat al dezvoltării forțelor de producție, noua structură socială, noile relații de producție și sociale. Este necesar să se analizeze, de asemenea, cum se afirmă modul de producție socialist, precum și dezvoltarea proprietății socialiste de stat și cooperatiste — interdependența și perspectiva acestei proprietăți — ca o condiție obiectivă a făuririi cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării spre comunism”¹.

Dacă *analiza dialectică* reprezintă perspectiva integrării cercetărilor sociologice structural-morfologice și funcționale desfășurate pînă acum, integrarea perspectivei *acționale* și a celei *sistemice* poate fi realizată prin accentuarea preocupărilor pentru o cercetare sociologică de tip *istoric*, direcție de studiu mai pregnant prezentă în abordarea diferitelor teme din programele actuale ale Centrului de Sociologie. Aceasta constituie o perspectivă teoretico-metodologică de mare însemnătate științifică.

Abordarea acțională nu s-a integrat însă totdeauna cu bune rezultate abordării sistemice. După părerea noastră, acest lucru s-a datorat, în mare parte insuficienței aplicării a perspectivei *istorice* în cele două tipuri de cercetări. Fără îndoială că atît acțiunea socială cît și sistemul social au o logică proprie, care poate fi analizată ca atare, folosind îndeosebi procedeele deductive și logico-matematice. Pe de altă parte însă, această logică funcționează într-un *cadru istoric* determinat și este rezultatul unor procese istorice specifice. „Autosuficiența” analizelor acționale logico-psihologice ca și a celor sistemice logico-cibernetice poate fi depășită numai în măsura în care aceste abordări unilaterale sînt integrate într-o perspectivă sociologică istorică. „Actorii” sociali nu au doar o logică generic-umană, ci și una istorică, iar sistemul social își are propria sa istorie, care este în parte constituită din istoriile vieților particulare ale „actorilor” și în parte din istoria „întreținerii” acestor biografii individuale și mai ales de grup. Va trebui deci să studiem procesele de autoreglare ale sistemului nu doar ca proprietăți logice ale lui, prin analogie cu alte sisteme, adică dintr-un punct de vedere mai degrabă formal, ci analizînd tipurile de acțiune socială colectivă în istoria constituirii și dezvoltării lor. Am valorifica astfel importante tradiții ale sociologiei noastre naționale, care i-au conferit de fapt și nota de originalitate a acesteia, evitîndu-se atît abordările psihologice-individualiste cît și cele speculativ-logiciste, prin cultivarea investigării sociologice a proceselor dezvoltării istorice a țării noastre.

Istoria ne permite să nu facem doar o cercetare sociologică sincronică, în termenii moderni. Trebuie să recunoaștem că noi am analizat adesea grupurile sociale fără a vedea dinamica lor, în trecut și în perspectivă. Din această cauză, atunci cînd s-a trecut la analiza dinamicii faptelor sociale s-au limitat registrele teoretice ale interpretării sociologice la prelucrări de serii statistice, confundîndu-se dinamica socială cu acumula-

¹ Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, București, Edit. Politică, 1984, p. 57—58.

rea cantitativă. Așa se explică pentru ce cercetarea noastră sociologică nu a analizat în suficientă măsură contradicțiile sociale, consecințele acestora asupra comportamentelor grupale, structurilor și funcționalității sistemului social. Dinamica socială nu poate fi analizată fără să fie evidențiate contradicțiile, formele sociale ale luptei dintre nou și vechi, modalitățile de afirmare a spiritului înnoitor în toate domeniile vieții sociale. În ultimă instanță, pentru a nu rămâne la o analiză sociologică prezenteistă și a aborda dinamica socială în conținutul ei, care este contradictoriu și nelinear și în societatea noastră socialistă, trebuie să stimulăm abordarea sociologică dialectică, depășind perspectivele sociologice unilateral cantitative.

În sfârșit, analiza sociologică globală a fost formulată adeseori mai mult ca un deziderat și ca o neîmplinire a cercetării noastre sociologice. După părerea noastră, problema raportului local-global în cercetarea sociologică este unilateral pusă atunci când se consideră că o concluzie sau un rezultat al cercetării sînt nerelevante doar fiindcă nu au la bază un eșantion reprezentativ la scară națională. Reprezentativitatea unei cercetări sociologice poate fi asigurată, desigur, prin lărgirea „universului” acesteia, dar aceasta nu este singura cale. Faptele sociale au proprietatea de a se organiza în ansambluri ce pot fi analizate prin intermediul unei „piese”, componentă esențială. Problema nu se poate pune deci numai în termenii alcătuirii unor eșantioane reprezentative la nivel național, ci este vorba de a asigura o reprezentativitate *tipologică* la nivel național. Unele aspecte „locale” ale vieții sociale și culturale sînt reprezentative nu statistic, ci sociologic, fiindcă exprimă aspecte structurale, funcționale, acționale, sistemice, dinamice ale întregii societăți, chiar dacă se întîlnesc ca manifestări evidente numai în unele cazuri. În această direcție credem că avem un cîmp deschis de perfecționare a metodologiei cercetării sociologice.

Perspectivile integratoare sînt cerute de dimensiunile strategiei construcției și dezvoltării sociale socialiste din țara noastră în actuala etapă. Societatea socialistă românească se află azi în fața realizării unui nou tip de unitate funcțională a sistemului social, bazat în mai mică măsură pe ceea ce s-ar putea numi „prescrierea funcțională” și într-o foarte largă măsură pe reamenajarea structurilor funcționale ale sistemului social, astfel încît acestea să-și potențeze mijloacele necesare realizării scopurilor urmărite, respectîndu-se o cerință funcțională de sistem, rezultată din aplicarea noului mecanism economico-financiar, realizarea unei *eficiențe maxime*. Or, în acest context nou al dezvoltării noastre economice, apar aspecte sociale însemnate referitoare la perfecționarea structurilor de conducere ale unităților sociale, la creșterea eficacității relațiilor ierarhice și de cooperare *înduntru* și *între* unitățile producătoare, la formarea climatului moral al muncii, inclusiv la alcătuirea echipelor sau formațiilor de lucru, conform noii legi privind retribuirea în acord global și în acord direct a personalului muncitor. Sînt aspecte sociale care nu pot fi corect analizate, explicate și evaluate numai printr-o abordare sociologică structurală sau funcțională, ci printr-una global dialectică.

În al doilea rînd, strategia dezvoltării economico-sociale intensive presupune în mai mare măsură mobilizarea structurilor, îndeosebi organizaționale ale muncii, activizarea acestora, fără ca aceasta să însemne, cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, că fiecare întreprindere poate să producă ce vrea și cum vrea. Problema este de a adecva rațional și eficient acțiunea socială cerințelor normative de funcționare a sistemului social,

iar această adecvare nu se poate realiza decit într-un context concret-istoric determinat și nu în mod abstract. Istoricitatea perspectivei sociologice de analiză presupune luarea în considerare a factorilor specifici contextului acțional actual.

În sfârșit, strategia dezvoltării noastre sociale este bifocală, avînd pe de o parte o dimensiune națională globală, iar pe de altă parte una teritorială locală, presupunînd armonizarea la un nivel superior a conducerii centrale cu autoconducerea muncitorească. Studiul adecvării acestor două dimensiuni presupune de asemenea analize complexe integratoare, în perspectiva concluziilor subliniate de secretarul general al partidului: „Perfecționarea activității statului democrației muncitorești, revoluționare, dezvoltarea sistemului de organisme democratice ale oamenilor muncii din diferite sectoare va duce la creșterea continuă a participării active a maselor populare la conducerea statului, a întregii vieți economico-sociale, la democratizarea tot mai largă a societății noastre. Dar participarea activă a maselor populare la conducerea statului, dezvoltarea democrației muncitorești, revoluționare nu presupun în niciun fel renunțarea sau diminuarea conducerii unitare a activității de stat”².

Desigur, valoarea științifică a unei cercetări sociologice nu este dată doar de situarea ei la nivelul global al societății, ci de măsura în care se integrează, la nivelul cunoașterii, particularul și generalul, ceea ce este local cu ceea ce se manifestă global; punctul central al acestei integrări trebuie să fie calitatea dezvoltării, afirmarea multilaterală a omului pe toate nivelurile structurale ale realității sociale.

Potrivit sarcinilor cuprinse în cuvîntările tovarășei academiciene doctor inginer Elena Ceaușescu la Congresul științei și învățămîntului — primul președinte al înaltului forum al științei și învățămîntului — cercetarea în științele sociale, ca și întregul front al cercetării științifice din țara noastră, trebuie să treacă la o nouă etapă de dezvoltare caracterizată prin accentuarea dimensiunilor calitative, intensive, concomitent cu creșterea laturii prospective și aprofundarea integrării cercetării cu practica social-economică și politică, în vederea creșterii valorii teoretice și a eficienței economico-sociale.

În efortul de ridicare a cercetării sociologice la nivelul exigențelor stabilite de Congresul științei și învățămîntului sintem permanent călăuziți de concluziile secretarului general al partidului privind obiectivele majore ale cercetării sociale în etapa actuală. Așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu, „științele sociale trebuie să aprofundeze noile fenomene economice, sociale, să sesizeze noile legități care apar în dezvoltarea societății și, îndeosebi, în socialism. Și în acest domeniu trebuie să pornim de la faptul că socialismul științific nu a dat răspuns problemelor odată pentru totdeauna. Mai mult ca în alte domenii, științele sociale trebuie să sesizeze continuu și la timp noile fenomene economice, sociale și să acționeze în concordanță cu noile realități”³.

² Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, București, Edit. Politică, 1984, p. 44.

³ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare rostită la Congresul științei și învățămîntului*.